

A 1612

IV.

caratissima omnium peccatorum confessione, de Missa,
Purgatorio, Communionem sub unâ: de Invocatione San-
ctorum & superstitioso ciborum delectu &c. cervices &
animas preciosissimo Christi sanguine liberatas, de novo
submittere? atq; sic in æternum præcipitium ru-
Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere,
quod aliquis (sive Pastorum sive Auditorum) ante
nos faciendum putaverit, sed quid qui ante omnes est
Christus prior fecerit. Neq; enim hominis consuetu-
dinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Isai-
am Prophetam Deus loquatur & dicat, sine causa me
colunt doctrinas & mandata hominum docentes,
ait Cyprianus in Jure Pontificio distin.
8. cap. 9. citatus.

GLORIA DEO & AGNO.

Errata fortè obrepentia, Benevolus Lector
condonabit.

2.

Dissertatio

13798/2.

POLITICO-THEOLOGICA
DE
CLERICORVM
POTESTATE SECULARI EXEM-
PTIONE.

Ad Disputandum proposita

PRAESIDE
IOHANNES INSTI-
TORIS MOSCHOW:

Scholæ Schemnicen. Rectore.

&
RESPONDENTE
SAMUELE NICLETZIO

TOO. LYPSEHEN.

Ad diem 1. Novemb: horis ante. & pomer.

Anno 1655.

TRENCHINIJ

Typis Nicodemæ Cziżek.

" Régi nyomtatványok, Löcse, evang.: "
/314.ig.j./

P. L. C. destina ac gravitate insignis Viri Daniel Ammon

VIRIS

Magnificentia, Strenua Nobilitate, Amplitudine, Clartate, Doctrina, Prudentia Eminentissimis Dignissimis, Circumspectis,

Dn. PAULO } FANCI perpetuis de Bozok &
Dn. JOHANNI } Bielitz heredibus, venerandis.

Dn. JOHANNI SILENI de Fölczai Sileni, Vice-Comiti Comitatus Nagy-Honten, colendo

Dn. DANIELI REMENIO Ecclesie Vetusolien: Mystra suspiciens.

Dn. MELCHIORI ROTARIDÆ } Ministris Ecclesie,
Dn. JEREMIE PILARIKIO } Carponen, vigilan-
tissimis.

Dn. MARTINO NICLETZIO Ecclesie Cormoschien: Ecclesiastæ digniss, nec non Conseniori Venerandi Districtus, Nagy-Honten, fidelissimus, Dn. Patri avum colendo.

Dn. GEORGIO SCHINDLERO Incolæ Civitatis Carponen: gratissimo ac sæpius Judici ibidem gravissimo;

Patriæ Patribus, Fautoribus omnibus & Mæcenatibus, pio reverentiæ cultu, summâq; animi observantiâ suspiciendis.

" Régi nyomatványok, Lőcse, evang. : "
/314.ig.j./

Salutem & perennis felicitatis usuram!

Sœpè & multum Mæcenates munificentissimi, mecum ipse cogitavi, quâ ratione fieri posset, ut pro singularibus Vestris in eos qui se strenuos & artium liberalium assiduos probant cultores, meritis, gratæ mentis debitiq; honoris ac observantiæ documentum aliquod declararem. At cum tanta viribus meis deprehendatur inesse imbecillitas, tantaq; ingenio meo reperiatur inhærere tenuitas, ut non modo non oratione aliquâ excellentiori referre, sed ne mentis dexteritate quidè augustiori cōcipere illam beneficiorū Vestrorū magnitudinē, quæ singulis penè diebus in Scholas, Ecclesias, Rempublicâ, & alios quosq; egenos tanquā ex locupletissimo divitiarū penu, affatim promanat, me posse lubens profitear; non mediocriter perturbor Vestrâ in artes liberales amplissimâ perpendens liberalitatem. Ceterū dū ex hoc molestissimarū cogitationum mari profundissimo, quasdam erumpendi quærerem rimas, haud commodiorem mihi emergendi objectâ occasionē esse gaudeo, quā a Viro Clarissimo JOHANNE INSTITUTORIS Inclutæ Civit. Schemnitzen Rectore meritissimo, Præceptore venerabilis Is enim importunū Papicolarum nō ferens fastum Dissertationem, quā ut inflatos eorū animos intra sortis suæ cancellos conjiceret, de *Clerticorum è Potestate Seculari exemptione*, cōscripsit. Cujus Propugnatorem & in publico examine defensorem, licet ex tanta literatissimorum Juvenum frequen-

ultimendum, robutiorem invenire potuisset; me tamen pro singulari ejus erga me amore, & meâ rursus in eum observantiâ incredibili, delegit, & si quos haberet benefactores, ut his inscriberet, ferè invitum perpulit. Quare cum ejusmodi ingeniorum fœtus, ut robur & commendationem apud alios acquirant, gravis alicujus autoritatis & sublimis dignitatis Viris nuncupari soleant, ego non alijs quàm vobis, Patroni studiorum munificentissimi, hocce Dissertationis Politico-Theologicæ contrâ adversarios adornatæ specimen, publicè à me in Schola Schemnizen. defensum, dicare ac consecrare volui. Verùm enim verò Mæcenates munificentissimi, peto ab humanitate Vestra, quâ in vobis unâ cum cæteris Virtutibus omnibus novi esse singularem, ut benevolo animo hanc meam invos observantiam & debitum vobis gratificandi studiū, unâ cum Dissertatione quæ vobis consecratur ac offertur, amplecti dignemini. Equidem ne arbitremini me eandem vobis inscribendo, tanquam munus aliquod tantis Viris condignum offerre; sed subjectionis devotionis ac fidei, quaecunq; monumentum erga vos testari. Nam cum per plures sub vestrâ tutelâ tanquam in placidissimo portu conquiescant, & munificentia vestra aurâ exoptatissimâ clementissimè recreentur, me Clientulum Vestrum in ulnas Vestras commendare ac ad pedes Vestros, studiorum Patroni munificentissimi, humiliter provolvere nil prohibuit. Accipite itaq; litterarum & literatorum Evergetæ liberalissimi hoc quaecunq; grati animi indicium, vultu benignissimo; accipite inquam, & Clarissimi Vestri nominis splendore illustratum lectoribus multò gratius efficit. Quod ubi à vobis præstitum lensero, meis studiis Vos plurimum quondam profuisse faciliè intellexero. Atq; sic jam Valet Promotores studiorum munificentissimi, Valet iterumq; Valet, Vivite, Florete.

Dabam ex Museo meo Oct. Anno M DC LV.
MM. NN. CC. ac AA. DD. VV.

Clientens perpetuâ vos observantiâ submisit venerans,

SAMUEL NIGLETZIUS. Tor-Lypschen

" Régi nyomtatványok, Lőcse, evang. :"
/314.ig.j./

I. N. I.

IDE subjectione Clericorum, Magistratui Polleico præstanda, controversia est, à doctissimis Viris, Theologis ac Iuris, per plurima retro acta secula, mutuis concertationibus, vario successu disputata. Illud vero, quod materiam disceptationi præbuit, hoc est: *Utrum Clerici, potestati Magistratus Politici, subiecti esse debeant?* Quâ in re dissidiis, quæ circa eam occurrunt, videntur mihi occasionem dedisse, quædam Ecclesiæ sanctiones, quibus illarum contentione, quas sæpè numero Clerici, partim inter se, partim cum secularibus, ad Tribunal Imperatorium cõfugientes, excitabant, viam præcludere; tum, hinc nascentia scandala avertere cõata est: sic enim jam olim Sec. IV, Synodus I. Antiochena decernit: *Si quis Episcopus vel presbyter, vel quicumq; Clericus & omnis omnino, qui est sub Ecclesiastica Regula constitutus, præter consensum vel literas, eorum Episcoporum, qui sunt intra provinciam, & maxime Metropolitanorum ad Imperatorem perrexerint, hunc abdicari & ejici non solum de communione debere, sed & propriâ dignitate privari.* Simile quid decretum est, in Concilio Carthag. III. can. 9. ubi sub interminatione amittenda, etiam optimæ causæ, Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Clerici arcentur, à personarum secularium judicio. Repetitur idem est in Con. Chalcedonen. Can. 9. & suo tempore nempe Sec. VI. in Concilio Agathensi Can. 32. iteratâ repetitione confirmatum, ubi sic Can. 32. loquuntur Patres: *Clericus, nec quenkumq; præsumat apud secularem judicem, Episcopo non permittente, pulsare. Quos Canones Principes seculares, Episcopis Clero præscribere facile permiserunt, ut potè, qui noverant, non eum in finem*

tur; sed potius, ut amputatis scandalis, quæ facili ex contenti-
onum acerbitate, suboriri poterant, ordo aliquis Ecclesiam de-
cens servaretur: nam quantum ad ius Principum in Clericos,
Episcopi ipsis nihil quicquam, præscribere poterant, ut quò
minus, si vellent ac necessarium putarent, causam clericorum re-
cognoscendo, dijudicarent. Cujus rei documenta hæc sunt:
I. Quia non raro causam Episcoporum & aliorum Clericorū
audiverunt, & auditam, nemine cōsulto propriā auctoritate,
judicialiter discussunt, ipsosq; non nunquā pœnā affecerunt.
Sic CONSTANTINUS M. in synodo Nicæna plurimos Epi-
scopos audivit, qui causam suam coram eo proposuerant, & se
in vicem exhibitis libellis supplicibus, accusaverant, ut scri-
bunt Rufinus continuator *Hist. Eccles.*, *Euseb.* l. 10. c. 2,
Socrates l. 1. *Hist. Eccles.* c. 5. *Theodor.* l. 1. c. 51. *Jua Hist.*
Arrium presbyterum eiecit in exilium, quem tamen postea ite-
rum revocavit: *accerditus erat ab Imperatore Constantino*
Arrius, operā & studio Eusebianorum, ait *Athanas. Epist.*
ad Scrapion. Similiter plurimos Episcopos, ob hæresin Arrii
exilio multavit, *Theod.* l. 1. c. 20. In literis ad Synodum. Ty-
riam idem Imperator, postquam, ordinatis, Episcopis, Synodū
indixisset hæc notabilia Verba addit: *Siquis Vestrā iustitiā*
nunc quoq; parvi pendens, adesse noluerit, aderit HINC
NOBIS, qui Imperatorio *MANDATO*, illum in exi-
lium agat, doceatq; non oportere adversari præscriptioni Re-
giæ, propositæ de *Veritate.* *Theodor.* l. c. c. 29. Sed & A-
thanasium, variorum criminum ab adversariis postulatum, re-
legavit Treverim. *Theod.* c. 30. Causam etiam Donatistarum
& Cæciliani iudicavit; *alii verò* inquit *August. Epist.* 68. per-
tinacissimi & litigiosissimi ad eundem (Constantinum) Impera-
torem

rem appellaverunt, postea & ipse Constantinus, inter
inter partes cognitam terminavit, & prius contra vestram le-
gem constituit, ut loca congregationum Vestrarum fisco ven-
dicarentur. Eodem modo **CONSTANS**, ad quem, post
mortem Constantini, confugerant Achanasius & Paulus Con-
stant. Episcop. postulavit à fratre Constantio, ut ad se mitteret
Episcopos, qui rationem redderent de abdicatione Pauli & A-
thanasii, qui etiam ad eum missi sunt, referentibus *Socrate* l. 2. c.
14. *Sozomeno* l. 3. c. 9. **THEODORICUS** Visi. Gothorum
Rex, accusationem Symmachi Episcopi Romani, admisit
eumq; damnato Laurentio, competitore ejus, in Pontificatu con-
firmavit, & iterum deiecit, substituto in locum ejus Paulo Alci-
ni Episcopo, referente *Anastasio Bibliothecario in Symmacho*,
& *Platinā* in eodem p. m. 55. **JUSTINUS**, in causa Doro-
thei Thessalonican. Episcopi, seditionis & plurium homicidio-
rum rei iudicium criminale exercuit, in *Suggest. post. epist.* 56.
Hormisdæ. Quā de re ipse *Hormisdæ* Epis. Rom. *epist.* 57.
scribit: eundem *Dorotheum Constantinopolin* iussu Principis
didicimus evocatum, adversus quem, Dominū & filio nostro
Clementissimo, Principi debetis insistere, ne ad eandem Ci-
vitatem denuo revertatur, sed Episcopatus honore deposito,
ab eodem loco ac Ecclesia longius relegatur, vel certe huc ad
Vrbem sub prosecutione congrua dirigatur. Sed ut Romam
mitteretur impetrare non potuit, cuius rei testis est *Germanicus*
Episcopus *suggest.* 2. post *Epist.* 65. *Hormis.* secuta est, inquit,
vindicta promissio, adeo ut *Dorotheus Thessalonican. Epi-*
sco. ad *Heracliam* deduceretur Civitatem, donec causa ter-
minum reperiret: inter hæc secundum ea, quæ præcepistis
auctor,

auctoritatem Apostolatus nostri, Principi insinuari curavi-
 mus, ut ad percipiendam doctrinam Catholicae puritatis, Ro-
 mam praefatus Dorotheus, unà cum Aristide mitteretur.
 Qui respondit, causam non esse pro qua Romam delegarentur
 audiendi, ubi sine accusatorum controversiâ sese possent libert-
 us excusare. JUSTINUS junior, propria auctoritate Anastasi-
 um Sanaitem, Patriarcham Antiochenum ejecit in exilium:
 Justinus inquit Evagrius l. . . 5. Anastasium his illi objectis
 criminibus, primum, quod sacrum thesaurum extra modum &
 in nullum uñum necessarium profuderat, deindè, quod convicia
 in ipsum jecerat, sede Antiochenâ exurbavit. JUSTI- 4
 NIANUS, Anthienum Constan. Patriar; Severum Antio-
 chenum; Petrum Apameæ Episcop. & Zgaram praesbyterum,
 damnatos in exilium expulit. Novel 42. ubi & excommuni-
 cationem Episcoporum suis decretis contra distingvit, si quid
 verò aliud, inquiens, in sententia sanctorum Episcoporum con-
 tinetur, quæ praedictos deponit & anathematizat hoc firmitus
 ponimus, ac Imperialibus nostris legibus ipsum corroboramus,
 ac si ab Imperio provenisset. Si verò aliquis ipsorum depre-
 hendatur de cætero facere aliquid præter constituta, sciat in-
 cidisse in legibus imperialibus, quæ minores poenas declinan-
 tes, ad majores immittit indignationes. Idem Imperator Pau-
 lum Alexandrinum Episcopum, ob homicidium politico judi-
 cio damnatum, in exilium misit; Silverii injustè depositi & in
 exilium acti causam judicavit, Liberatus Diacon. in Brev. c.
 22. 23. ARCADIVS Imperator, Ioh. Chrysostomum,
 Constan. Patriar. ob verba vehementia, quibus in Eudoxiâ
 Augustam usus fuit, in exilium ejecit, scribente socrate l. 6. c. 16
 JUSTI-

" Régi nyomatványok, Löcse, evang. :"
 /314.ig.j./

JUSTINIANUS alter, Callinicū Constan. Patriar. vin-
 ctum & oculis orbarum Romam in exilium misit, scribunt
 Theophanes A. 703. Cedrenus, ap. Bar. t. 8. A. 703. n. 2.
 OTTO I. Johannem XII. ob atrocissima flagitia de sede Papa-
 li deiecit atq; Leonem VIII. civem Romanum, Lateranen-
 sis Ecclesiae protoscriniarium in Pontificatu substituit, ut loqui-
 tur Platina in Johan. XIII. Luitprandus l. 6. c. 7 ap. Bar. t. 10.
 A. 963. n. 27. Verum abeunte Imperatore, inquit Platina l. c.
 & in Benedicto V. Johannis cognati & Clientis, pulso Leone,
 Johannem revocant — quo mortuo Benedictū subrogant. Sed
 Imperator iratus, abrogato Benedicto, Romanos Leonem
 suscipere cœgit. HUGO Rex, eodem modo Racherium Epi-
 scopum Papiam in exilium misit, testis est Platina in Johanne
 XI. Plura ad hoc argumentum illustrandum, facientia exempla,
 legat cui volupe est, in Venetorum, ad Baronii Paranesin,
 5 responsione, p. m. 44. s. II. Quia de Episcopis & Clericis,
 bonis & spiritualibus, leges tulerunt, quibus illos ad subjectionem
 & obedientiam obligarunt. Sic nov. 3. c. 1. fertur lex de non au-
 gendo, in Ecclesia Constantinopolitana majori Clericorum nu-
 mero. c. 2. prohibentur iidem, de minori Ecclesia, transire in
 majorem. Novel. 6. c. 1. fertur lex de Episcopi ordinatione,
 moribus, vitâ, honestate, fortunis. Novel. 123. c. 1. de Epi-
 scoporum ordinatione; c. 2. 7. 8. de accusatione, & ad judicem
 secularem evocatione; c. 3. de bonorum ablatione; c. 4. de ser-
 vilis conditionis, per Episcopatum abolitione; c. 6. de Presby-
 terorum, diaconorum, à secularium curarum abstinencia;
 novel. 7. c. 2. de non alienandis bonis, ad Ecclesiam pertinenti-
 bus. Plura qui cognoscere cupit, consulat Corpus Juris Civi-
 lis aut saltem ea inspiciat, quæ annotavit D. Gerhard. t. 6. LL

B

Com.

Com. de Magistratu Pol. § 446. III. Quia etiam tunc, cum jam maxime Pontifices Rom. insolescerent, suamque potestatem extollendo, Imperatoriam deprimere tentarent, masculè restiterunt, atque jus avitum defenderunt. Pater hoc ex capitulo primo syno. Ravennatensis, sub initium sec. X. à Johanne IX. celebrata, quod Lambertus Imperator, qui synodo interfuit, contra factum Pontificum proposuit, sic sonans: si quis Romanus cujuscunque sit ordinis seu de Clero seu de Senatu, seu de quocunque ordine gratis ad nostram Imperialem Majestatem venire voluerit, aut necessitate compulsus ad nos voluerit proclamare, **NULLUS** eis contradicere præsumat, & neque eorum res quispiam invadere vel deprædari aut eorum personas in eundo vel redeundo vel morando inquietare præsumat, donec liceat Imperatoria potestati, eorum causas aut personas, aut per missos nostros deliberare. Qui autem eos inquietare eundo, redeundo vel morando tentaverit, vel eorum quippiam rerum auferre: postquam per nostram misericordiam se proclamaverit, Imperialis ultionis indignationem incurrat. Apud Bar. t. 10. a. 904. n. 19, Pari animositate jus Regium in Clericos, jam sec. XI. defendit Henricus III. Imperator: nam cum Romæ sedes Episcopalis schismate turbaretur, commotus indignitate rei, iter in Italiam suscepit, atque ibi Archiepiscopum Ravennatem, dignitate privavit, pseudo. papas Ecclesiâ depulit, & Svidgerum Saxonem elegit, deinde Clementem II dictum, ut scribit Hermannus Contractus, hujus temporis scriptor, ap. Bar. t. 11. a. 1046. n. 1. & apud Onuphrium in annotatione ad vitam Gregorii VI. à Platina scriptam. Patrem hæc in re, imitatus est filius Henricus IV. qui itidem fortiter, in defendendo jure Imperatorio in Clericos adversus Pon-

tifices pugnavit, referente Schalmaburgen. in Chronico a. 1073.
 7. IV. Quia ipsi Pontifices se ipsos, unâ cum Clero per multa secula, potestati politicæ subjecerunt, nec unquam, ob eam causam, quod Imperatores jus in eos exercerent questi sunt. GREGORIUS M. Epis. Rom. sub finem sec. VI. se & omnes Clericos Imperatoribus esse subjectos, agnovit. l. 2. Indic. II. Epist. 64. ubi sic valde mihi durum videtur, ut ab ejus (Dei) servitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & **DOMINARI** non solum militibus, sed etiam **SACERDOTIBUS** concessit. Sic & HADRIANUS I. agnovit in Carolo M. jus & potestatem Pontificem eligendi; sedem Apostolicam ordinandi; Episcopos, Archi-Episcopos, investiendi, idemque, qui elevare ac labefactare tale quid tentaret, **ANATHEMATE** feriendum, & nisi resipisceret, bona publicari præcepit. Dist. 63. c. Hadrianus, ex hist. Sigebert. Gessacen. Chronici a. 773. Bellar. l. 1. de trans. Imper. c. 13. quicquid novissimè contra commentus est Baron. t. 9. a. 774. n. 13. factum in dubium adducere contendens. Nec concessio; sed declaratio hæc fuit divini juris, quod Carolus Imperator, tanquam legitimus Magistratus, in suos Cives, sibi à Deo concessum habuit. LEO IV. sec. IX. Lothario & Ludovico Imperi se per omnia subiecit, sic scribens ad Lotharium: de capitulis vel præceptis Imperialibus vestris, vestrorumque Pontificum prædecessorum, **IRREFRAGABILI** TER custodiendis & conservandis, quantum valuimus & valemus, Christo propitio & **NUNC** & in **ÆVUM** nos conferratueros modis **OMNIBUS** profitemur. Et si fortasse, quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis, eum

cum proceribus *MEININGEN*, d. Jo. c. 9. ad la-
 dovium verò sic: *Nos si incompetenter, inquit, aliquid e-*
gimus, & in subditis justæ legis tramitem non conservavimus
VESTRO, ac *meorum vestrorum*, cuncta volumus
EMENDARE iudicio. Indè magnitudinis magnoperè
 clementia *IMPLORAMUS*, ut tales ad hæc, quæ dixi-
 mus, perquirenda missos in his partibus dirigatis, qui — sive mi-
 nora sive etiam majora illis sint de nobis indicata negotia, ita
EORUM cuncta legitimo terminentur examine, quatenus
 imposterum nihil sit, quod ex iis indiscussum aut indefinitum
 remaneat. Cap. 2. q. 7. c. 41. *NICOLAUS* I. itidem epist.
 J. ad Michaelē Imper. d. Jo. c. 8. fatetur procur su tempo-
 raliū rerum Imperialibus legibus Pontifices uti. *CON-*
STANTINUS Papa, Justiniani Imperatoris edicto, quo
 evocabatur Constantinopolin, obedientiam negare non fuit
 ausus: misit, inquit, Anastasius in eodem, Imperator ad Con-
 stantinum Pontificem sacram, per quam iussit eum ad Regiam
 descendere urbem. Qui Sanctissimus vir, *IUSSIS* Imperia-
 libus obtemperans, duo navigia fecit parari, quatenus iter ag-
 grederetur maritimum. Plat. in Constant. I. *SYLVESTER*
 II. ad Ottonem Imperatorem epist. 154. sic scribit: *PA-*
REMUS ergò Cæsari, Imperialibus edictis, tū in *HOC*,
 tū in *OMNIBUS*, quæcunq; divina Majestas decreverit:
 non enim de esse possumus *OBSEQUIO*, qui nihil inter hu-
 manas res dulcius aspicimus vestro imperio. At quæ sic, per hæc 8
 tempora Imperatores illibatum jus retinuerunt in Clerum, li-
 cet jam sec. IX. Nicolaus I. Pontifex; sive quod Canones olim
 sancitos, malè intellexerit, sive quod dignitatem, suis præde-
 cessoribus

senonibus maiorem auctoritatem præcipue *episcoporum*,
 diencia Magistratui Politico præstanda, docuit eum hæc limi-
 tatione esse accipienda: scilicet si jure legitimo regnerit: sic enim
 scribit ad Adventium Episcopum Metensem ap. Bar. t. Jo. a.
 865. n. 60. Illud verò quod dicitis Regibus & Principibus,
Vos esse SUBJECTOS, eo quod dicat Apostolus
 (ergò tunc propter divinum mandatum, Episcopi sese, potesta-
 ti Principum subjecerunt.) sive Regi tanquam præcellenti,
PLACET. (Cur autem nunc displicet?) Verum tamen vi-
 dete, utrum Reges isti & Principes, quibus vos subiectos esse
 dicitis, veraciter Reges & Principes sint: — videte, si jure
 principentur. Qui primus cæteris glaciem fregisse videtur, ut
 Principum potestatem contemnere aggredierentur, contra ma-
 nifestum præceptum Pauli, qui sine tali inquisitione Neroni
 obedientiam præstare jubet. Sub finem hujus seculi insolentior
 factus est Johannes VIII. qui, d. 96. c. 11. si Imperator: ad
 sacerdotes, inquit, Deus voluit, quæ Ecclesie disponenda
 sunt, pertinere, non ad seculi potestates. quos, si fideles sunt,
 Ecclesie suæ sacerdotibus voluit esse subiectos. — Imperato-
 res Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis
 præsulibus, non præferre. Per hos, sec. XI. Alexander II. auda-
 cior factus, Henricum IV. Imperatorem Romam ad suum
 tribunal citavit, quâ stolidâ audaciâ Imperator commotus, Pon-
 tifici synodum à se congregatam opposuit, atq; ut scribit Schaf-
 nab. a. Jo 73. sub attestatione nominis divini affirmabat, se
 in eum, si quis id præsumisset (appellare scil. ad Pontificem.)
 capitali sententia animadversurum, & omnia, quæ ejus essent,
 usq; ad interuersionem, dissipaturum. Quas minas despiciens
 Hildebrandus dictus Gregorius VII. denuò Henricum, iure
 suo uten.

" Régi nyomatványok, Lőcse, evang. :"
 /314. ig. j./

suo ventem, citavit Romam dictum causam coram Papa
 de criminibus, quæ ipsi objicerentur, nisi velit anathemata
 corpore Ecclesiæ abscindi, scribente Schafnab. a. 1076. Sed Impe-
 rator cogito Wormatiz Concilio, Hildebrando Papam abro-
 gavit, qui objecta eidem Synodo Romanâ laudatissimum Prin-
 cipem, unâ cum cæteris ipsi adhaerentibus, inaudito hætenus
 exemplo, fulmine anathematis percussit. Lamb. Schafnab.
 l. c. Bar. t. II. a. 1076. m. 6. Multis tandem difficultatibus
 implicatus, inter tot Principum, cum Pontificibus certami-
 na succubuit, ac, ut pace aliqua perfrui posset, à Hildebrando
 conciliationem petiit, acceptatis quæ ab eo præscribebantur, co-
 ditionibus, Regiâ Majestate minimè dignis. Inter has una erat:
 quod si purgatis, quæ objicerentur, potens confortatusq; in Re-
 gno subsistat, **SUBDITUS** Romano Pontifici semper,
 dictoq; **OBTEMPERANS** foret. Gratanter, inquit
 Schafnab. a. 1077. Rex accepit conditiones, & servaturum
 se omnia, quam sanctissimis poterat, assertionibus promittebat.
 Sed mox poenitentia ductus omnia rescidit, atq; Hildebrando
 denud Papam abrogavit, substituto in locum ejus Gilberto
 Ravennæ Archiepiscopo, dicto Clemente III. Vexatus tamen im-
 posterum ab Urbano II. & Paschali II. Pontificibus, à pro-
 priis filiis desertus vitam miserè finit, atq; sic, cum eo jus avitū
 Imperatorum in Clericos, in occidente interiit. Hæc scilicet est
 gratia Pontificum, quam referunt piis Principibus, sanguinem
 scepè, Vitamq; pro tuenda eorum dignitate, profundentibus.
 Cæterum, per hoc tempus nullum ad huc decretum fuit procu-
 sum, quo Principes suo jure privarentur, primus id sec. XII. fecit
 se videtur Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. c. 43.
 ubi prohibet Clericos, nihil, temporale possidentes, ad fideli-
 tatis juramentum adigi à Laicis. Laicis, inquit, c. 44. dispo-
 nendi maneat necessitas, non autoritas imperandi. Eodem mo-
 do Alex.

do Alexander IV. seculo XIII. publico interdicto promittens
 personas Ecclesiasticas, de quibuscunq; possessionibus cen-
 sus dare, de Immunit. Eccles. c. 1. quia. Idem statutum reperit Bo-
 nifacius VIII. de censibus c. 4. quāquam, ubi Ecclesiæ, ec-
 clesiasticasq; personas & res earū jure humano & divino, à secu-
 larium personarum exactionibus, vult esse immunes, qui verò
 inquit, contra fecerint, si personæ fuerint singulares, ex com-
 municationis sententias ipso facto incurrent. Indè cap. cleri-
 cis de Immunit. non veretur excommunicationi subicere,
 Imperatores, Reges, Principes, Duces, &c. si census ex bonis
 ecclesiasticorum sumptuerint; Clericos verò si solverint. Nihil
 solvant, inquit, nec supra dicti seculares quoquo modo recipi-
 ant. Et si solverint, vel prædicti acceperint, in excommuni-
 cationis sententiam incidant ipso facto. Quam velaniam ani-
 madvertens Clemens V. sec. XIV. eam in Concilio Vienensi abo-
 levit, ubi inter cætera sic loquitur: nos de concilio fratrum no-
 strorum constitutiones & declarationes prædictas (Bonifacii
 VIII.) — penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis
 quæ nos sub attestatione divini judicii, præcipimus observari
 districte, salubriter est provisum. Sed hæc Clementina
 provisio, subsequentes Pontifices, non reddidit meliores: nam
 Leo X, sec. XVI. denud Bonifacii constitutionem repetens con-
 firmavit, in Concilio Lateranensi, sub ipso celebrato sess. 9. in
 reformationibus curiæ, ubi sic: cū à jure, inquit, tam divino
 quā humano Laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas at-
 tributa sit, innovamus omnes & singulas constitutiones Bonifacii
 12 Papæ VIII. in favorem libertatis ecclesiasticæ. Inter has Pon-
 tificum oppositas sententias hodiè Jesuitis posterior eaq; novissi-
 ma,

" Régi nyomtatványok, Lőcae, evang. :"
 /314.ig.j./

ma, adeo placet, ut priorem, quam Clemens, sub attestacione di-
vini iudicii, fidelibus servanda præceperat, Bellar. l. de Cler. c.
24, tanquam hæreticam damnare non reformidet. Suam autem,
aliquot propositionibus exponere conatur, quarum tertia est:
Et si Clerici teneantur leges civiles servare, non tamen possunt
à iudice politico puniri, vel ullo modo trahi ad secularis Ma-
gistratus tribunal. Quarta sic habet: Bona Clericorum et
Ecclesiastica, quam secularia, libera sunt ac merito esse debent,
à tributis Principum secularium. Sic & Soarius Defens. Catho-
licæ advers. Anglic. defendit: Clericos omni jure, di-
vino et hu-
mano, à potestate Principum secularium esse exemptos, non
solum in spiritualibus et ecclesiasticis causis, l. 4. c. 2. sed etiam
in rebus et causis temporalibus, c. 3. De Pontifice in sequen-
tibus asserit, eum ita exemptum esse, à potestate Principum,
ut non possit se iudicio humano, in quacunque tandem re, submit-
tere c. 7. Hæc est sententia Pontificiorum, à prima origine dedu-
cta. At Catholicæ Ecclesiæ, prout eam sinceri ejus Doctores, ad
posteritatis memoriam, in suis scriptis expresserunt, longè alia
fuit: sic enim jam seculo II. JUSTINUS Martyr, apol. 2. ad
Antoninum Imperat: *Vestigalia sanè, inquit, et collationes
eis, qui à vobis sunt ordinati exactoribus pro omnibus ubique in
ferre contendimus: quemadmodum ab eo sumus instituti—
reddite igitur, ait, quæ Cæsaris sunt Cæsari, quæ Dei Deo.*
Proinde nos solum Deum adoramus, et vobis alijs in rebus
LÆTI inservimus, Imperatores ac Principes hominum esse
proficientes. ATHENAGORAS in Apologia à M. Aurelio An-
tonino, & L. Aurelio Commodò petiit, ut revisâ causâ Christi-
anos judicarent: quin potius inquit, sistamur in judicijs, ut à
criminibus

criminibus illis, quæcunque nobis intentantur, aut absolvamur,
aut, si convicti fuerimus puniamur. IRENAEUS postea-
quam prolixè differuisset de potestate Regum, adductis ali-
quot sacrae scripturae locis, quibus eam probavit à Deo, non
diabolo provenisse, hæc subjecit: *et secundum hoc ministri
Dei sunt, qui tributa exigunt à NOBIS, in hoc ipsum servi-
entes quæ sunt potestates, à Deo ordinatae sunt. l. 5. adv.
hæx. fol. 243. fac. J. Seculo III. TERTULLIANUS l. de Idololatriæ. c. 25. sic docuit: idè quod attinet ad honores Regum
vel Imperatorum satis præscriptum habemus, in omni obsequio
esse nos oportere, secundum Apostoli PRÆCEPTUM,
subditos Magistratibus et principibus et potestatibus; sed
intra limites disciplinae, quousque ab idololatria separamur. Si-
milia habet in Scorpiaco adversus Gnosticos in fine, ubi i-
tidem ex scripturae locis potestatem secularem in omnes sine
exceptione, confirmatam reliquit. ORIGENES postea-
quam l. 9. in c. 33. Rom. de potestate Magistratus differuisset,
eamque testimoniis scripturae firmasset addit: exigunt à
nobis (potestates seculares) tributa terræ nostræ, et vestigalia
negotiationis nostræ. Et quid dico de nobis? exolvit tributum
etiam Dominus noster J. C. in carne positus — quod si ille, qui
nihil habebat in se Cæsaris — solvit tributum — quanto ma-
gis nos necesse est ista tributa carnis expendere. CYPRIANUS
l. 3. testimoniorum ad Quirinum, n. 38. servum Dei, ait,
innocentem esse debere, ne incidat in poenam secularem. In E-
pistola*

" Régi nyomatványok, Lőcse, evang. : "
/314. ig. j. /

pistola Pauli ad Rom. vis non timere potestatem, bonum fac,
 & habebis laudem ex illa. ATHANASIUS Apologia ad Cō-
 stantium, suam innocentiam pluribus coram eo excusat, &
 quam obedientem se erga ipsum gessisset, testatur inquit:
 nequaquam restiti mandatis tue pietatis, minime gentium, abste-
 — non enim ita **INSANIO**, ut istius modi praeceptis cō-
 tradicendum putārim. AMBROSIUS epist. 88. ad Eugeni-
 um Augustum: in his, inquit, in quibus vos rogari decet, eti-
 am & **ME** exhibere sedulitatem potestati debitam, sicut &
 scriptum est: cui honorem, honorem, cui tributum, tributum.
 Oratione in Auxentium de tradendis Basilicis: si tributum, ait,
 petit Imperator, nō negamus: agri Ecclesiae solvunt tributum. —
 Tollant eos, si libitum est: Imperatori non dono, sed non nego.
BASILIIUS M. in constitutionibus Monasticis c. 22.
 Monachos & Clericos sic alloquitur: Paulus Apostolus in
 ea epistola, quam ad Romanos scripsit, ipsis precipit, ut excel-
 lentioribus illi Potestatibus omnibus subiecti sint: — in quo
 loco qui vel minimum potestati resistit, eum ait **DEO** ipsi **RE-**
SISTERE. Quomodo **EUSEBIUS** Samolatenis Epi-
 scopus, licet iniquè, à Valente Imperatore Arriano damna-
 tus, suaq; sede cedere iussus, propter legem Apostolicam, de
 exhibenda subiectione Magistratui politico, etiam petitus
 à Civibus māere noluit, narrat Theodor. Hist. Eccles. l. 4. c.
 14. **JOHANNES CHRYSOSTOMUS** Hom. 23. in
 Rom. 13. explicans illa verba: omnis anima &c. interea verò
 inquit, eas rationes quas commemoravi non movet, sed eas, quae
 potestat

potestatibus ex debito obedire jubent, ostendens quod ista im-
 perentur omnibus & **SACERDOTIBUS** & **MO-**
NACHIS non solum secularibus, id quod statim in ipso
 exordio declarat, cum dicit: omnis anima &c. — etiam si
 Apostolus sit, si Evangelista, si Propheta, si quisquis tan-
 dem fueris: neque enim **PIETATEM** subvertit ista subje-
 ctio. **AUGUSTINUS**, sec. V. epist. 162. sic loquitur: ait quidā,
 non debuit Episcopus proconsulari iudicio purgari, quasi verò
 ipse sibi hoc comparaverit, ac non Imperator ita quare jusse-
 rit, ad cuius curam, de qua rationem Deo redditurus esset,
 res illa maxime pertinebat. — si autem criminis non est pro-
 vocare ad Imperatorem, non est criminis audiri ab Imperato-
 re, ergo nec ab illo, cui causam delegaverit, Imperator.
THEODORETUS in Rom. 13. Omnis anima, ait, potestati-
 bus sublimioribus subdita sit: siue est **SACERDOS** aliquis,
 siue **ANTISTES**, siue monasticam vitam professus, ut
 cedat, quibus sunt mandati magistratus. **GELASIUS** Epist.
 Rom. ad Anastasium Imperat. epist. 8. t. 2. Concil. sic scri-
 bit: si enim quantum ad ordinem pertinet publicae disciplinae,
 cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legi-
 bus tuis ipsi quoq; **PARENT RELIGIONIS AN-**
TISTITES, ne vel in rebus mundanis exclusa videantur ob-
 viare sententiae, quo, rogo te, decet affectu eis obedire, qui
 erogandis **VENERABILIBUS**, sunt attributi **MYS-**
TERIIS. **GREGORIUS M.** sec. VI. l. 4. Indic. 13. epist.
 31. ad Mauritium Augustum: Sacerdotibus autem, non ex
 terrena

" Régi nyomatványok, Löcse, evang. : "
 /314. ig. j./

terrena potestate, Dominus NOSTER citius indignetur,
sed excellenti consideratione propter eum, cuius servi sunt, eis
ita DOMINETUR, ut etiam debitam reverentiam im-
pendat. ISIDORUS, Hispalensis Epis. de Summo bono
c. 23. Principes seculi, inquit, non nunquam intra Ecclesiam
potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem,
disciplinam, Ecclesiasticam muniant. -- Nam si ve augeatur
pax & disciplina Ecclesie per fideles Principes, si ve solvatur,
ille ab eis rationem exigit, qui eorum POTESTATI suam
Ecclesiam credidit. CONCILIUM LATERANENSE
tempore Martini P. celebratum, consult. 2. ad Constantium
Augustū, sic scribit: pro qua re pietati vestre, cuncti vestre
Affricæ Domini sacerdotes coram Domino SUPPLICA-
MUS, ut novellæ præscriptionis scandalum, quod ad versus
fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremq; nostrum
Paulum Constant. Eccl. Episcopum REGALI AU-
TORITATE, ut nobiscum, s. e. cum omni Generalitate
orthodoxe sapere debeat, COARCTARE dignemini.
Eandem auctoritatem in Principibus agnoscit Concilium To-
letanum IX. c. 1. BERNHARDUS, sec. XII. epist. 42. ad Hen-
ricum Archi-Episcopū Senonensem: omnis anima, scribit, pote-
statibus sublimioribus subdita sit. SI OMNIS & VE-
STRA. Quis vos excepit ab universitate? si quis tentat ex-
cipere, conatur DECIPERE. Nolite eorū acquiescere cō-
siliis, qui cum sint Christiani, Christi tamen vel sequi facta, vel
obsequi dictis opprobriū ducunt. Christus aliter iussit: & ges-
redite

sit reddite, ait, quæ sūt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.
Quod ore locutus est, mox opere implere curavit. Conditor
Cæsaris, Cæsari non est cunctatus reddere censum. Exem-
plum dedit vobis, ut & vos ita faciatis. Quibus verbis ostē-
dere vult, quid facere deceat Archi-Episcopum; sed haud
dubiè tacitè, cum palam aulus non fuerit, reprehendit Pon-
tifices, qui jam tunc insolentiores facti, se à Potestate Prin-
cipū eximebant. Tuere tamen sequentibus temporibus, in
15 Papatu, viri eruditi, qui Principum auctoritatem contra Cle-
rū acriter defenderunt, ut Guilielmus Occam, Marsilius de
Padua, Joh. de Janduno, Marsilius Patavinus, Johannes Wicle-
phus, Johānes Hus, Johannes Parisiensis, Franciscus Victoria,
ex recentioribus, Rogerus Widdringtonus, apud H. Grotium
de Imperio summarum Potestatum c. J. n. 14. & alii quā plurimi
jam post Concilium Trident. citante Theodoro Rein-
king trac. de Regimine seculari l. J. C. 2. c. 5. n. 19.
Hæc certamina experta est Ecclesia Latina seu occidentalis. At
Orientalis, super hoc puncto nullam unquam, cum quoquam
hominum, litem habuit, adeò, ut Baldwinus Imperator, Inno-
centio III. Papæ qui ob id, eum reprehenderat, quod Patriar-
cham Constantinopolitanum, infra se in parte sinistra, colloca-
ret, sic respondit: Sacerdotium subesse imperio, & aliam esse
Petri, quàm Pontificis vocem: subditi estote Regi, tanquā
præcellenti, & ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam.
Sic & Johannes Palæologus Græcorum Imperator sec. XV. cum
suis, quos tunc comites habebat, veniens ad Concilium Floren-
tinum, ut est in actis ejus T. 4. Concil. factum Eugenii IV. Papæ,
qui supra ipsum Imperatorem, se extollere, & supremum in
concilio

conferro roem, obtinere voluit, mirari satis non potuit. Ex 16
his satis constare potest, quam inanè sit effugium Baronij &
Bellarmini Cardinalium, qui negant Imperatores unquam in
Episcopos & Sacerdotes, sententiam tulisse; sed latam à Co-
ciliis, tantum executos esse; nam si cum his conferantur, quæ
hactenus dicta sunt, exceptio abiit in fumos, siquidem, ut vidi-
mus, multa interdum mandasse Imperatores Episcopis, sæpè
etiam eos poenis affecisse, antequam aliqua convocaretur Sy-
nodus, imò interdum etiam nulla secuta est. Sic ante Synodum
Nicenam, invicem se coram Imperatore accusarunt Episcopi;
Arius ab exilio revocatur & recipitur, autoritate Regia sine Sy-
nodo; ante synodum Tyriam Imperator minatur Episcopis, si
dicto parere neglexerint. Deinde quomodo Imperatores dici
debent, sententiarum à Conciliis latarum, tantum executores, cum
in controversiis clericorum, ad eorum tribunal, tanquam sum-
mum & ultimum fuit provocatum? Concilium Toletanum
IX. c. 1. præscribit: *si sacerdotem seu ministrum aliquid ex
collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis ho-
nestæ conventionē compeſcant, aut EPISCOPO vel JU-
DICL corrigendum denuncient: quod si talia Episcopus ten-
tat, METROPOLITANO ejus, hæc insinuare procu-
rent: si autem Metropolitanus talia gerat, REGIS hæc au-
ribus intimare non differant.* Hoc decretum est, etiam lege
Imperatoria firmatum *novel. 123. c. 21.* At nonne ab infe-
riori ad superiorē appellare solemus? si igitur, inquit Atha-
nasilus *Apologia ad Constantium*, apud alios accusatus esse,
ad tuam Majestatem provocarem, quemadmodum *Aposto-
lus* dixit: *Cæsarem appello, & cessatum ab insidiis contra eū.*
Jam cum apud te calumniam mihi ausi sunt intentare, ad quem
à te qua-

à te quaeso, appellare poterò nisi ad Patrem ejus, qui dicit: *17*
Ego sum veritas. Sic & facultas condendi leges, pertinet ad
summam Potestatem, ut probat Reinkingk de *Reg. sec. l.*
*2. C. 2. c. 5. n. 25. si. quam Imperator habet, non ex pri-
vilegio Papæ; sed jure Regio, ut loquitur, & adductis ad
hoc testimoniis, probat idem autor l. 3. C. 1. c. 1. n. 9.*
Hoc equidem libenter damus, quod antequam Clericorū lites,
ad summam potestatem deferrentur, omnia prius in Ecclesia esse
tentata, nec cum scandalo in foro lites. *Id. Ecclesiæ ventilaren-
tur; sed ob hoc Clericos à potestate Principum fuisse exemptos,*
id est, quod hactenus nullatenus adversarii probare potuerunt.
18 Sed nec illud quicquam momenti habet quod adversarii obve-
tere solent, quando dicunt: Patres hactenus citatos loqui de
Magistratu Ethnico, qui nec Christo nec ejus Episcopis se subje-
cit; non Christiano: nam manifesta hæc est sententia Sanctorū
Pp. corruptio: quæ enim hæc fuerit sacri textus interpretatio:
ōnis anima sit subjeta &c. scil. magistratui Ethnico. nō Chri-
stiano. Nonne & ii Patres, qui sub Principibus Christianis vi-
xerunt, eodem modo sicut priores, dicta scripturæ subjectionē
magistratui exhibendam, præcipientia, explicarunt? Num
quid fides Christiana, quæ tanquam forma accidentalit habet
se ad Respublicas & humanas societates, quas Deus tanquam
autor & reparator Naturæ, ad conservandum inter homines, bo-
num ordinem instituit, Principes spoliavit sua potestate? Ita
quidem olim Donatistæ, & hodiè Anabaptistæ senserunt &
Donatus, enim, solito furore succensus, in hæc verba erupit:
*quid est Imperatori cum Ecclesia: — jam tunc meditabatur
contra præcepta Apostoli Pauli, Potestatibus & Regibus
injuriā facere, inquit Optat. Milev. l. 3. contra Parmen.*
Si igitur

" Régi nyomatványok, Lőcse, evang. :"
/314. ig. j. /

Si igitur nostris adversariis, hoc tartareo furore correptos homines, socios habere placet, permittimus sanè, sed quâ fronte nos clamant esse hæreticos, ipsi hæresû interpolatores, velim diligentius dispiciant. Nos interim inhæremus doctrinæ, quam Patres ex Christi & Apostolorum lege, quæ haud dubiè perpetua esse debet, deduxerunt: dicunt enim Clericos ob id, subjectos debere esse magistratibus, quod nec Christus iis subjectionem negaverit; Paulus verò & Petrus Apostoli, eandem exhibendam expressè, præceperint. Quam doctrinam defendit Lutherus noster t. 1. *Jenen. Lat. & t. 5. Jen. Germ f. 148.* ac insinuat August. Confes. a. 16. in *Antit. Apol. ad ar. 16. p. m. 215.* quos sequuntur cæteri Theologi communiter. Vid. interim Bald. de Casib. Conf. l. 4. c. 12, cas. 13. Meisner. de Legibus l. 4. sec. 2. a. 2. q. 6. Gerhar. LL. Com. t. 6. de Magist. Polit. n. 440. f. Consentiant Calviniani, quorum testimonia plurima congerit H. Grotius de *Imper. sum. potest. c. 1. n. 8.* & David Blondellus, libello de officio Magistratus Christiani circa sacrum Ministerium, ubi legi possunt.

" Régi nyomatványok, Lőcse, evang. :"
/314.ig.j./

19 Ceterum ut sententia Catholica, paulò plenius explicetur, atq; id, de quo lis & controversia est, ab eo, quod utrinq; habetur pro confesso, secernatur, notamus I. quod Clerici seu Ministri Ecclesiæ considerari possunt, vel ratione sui officii, & variarum functionum ad illud pertinentium; vel ratione societatis politicæ, in qua vivunt, cujus partes sunt, communiter cum cæteris civibus, commoditatibus publicis utentes. Quà prius, non dicimus eos alicui homini, etiam in summa dignitate constituto, esse subiectos; sed hoc modo immediatè, soli subsunt Deo; sicut enim Ministerium sacrum, à Deo ipso, tanquam supremo omnium autore, descendit in homines: ita illi soli immediatè subicitur. Quod tamen sic accipiendum est, videlicet quod nemini præter ipsû circa illud, sive mutandi, sive dispensandi, quicquam potestatis sit concessum; non verò ad eum modum intelligendum, quasi Ministris Ecclesiæ pro arbitrio integrum esset, facere quicquid velint: nam si delinquant, & extra terminos suæ vocationis, vagentur omnino cõcereri possunt, & meritò debent. Verùm hoc pertinet ad totam Ecclesiam, cujus est officii, causam Clericorum recognoscere, & eos, secundum scripturas, & purioris Ecclesiæ canones, judicatos poenâ afficere. Quà posterius, personæ Ecclesiasticæ, simpliciter quantum ad jus Divinum Magistratui Politico, terras quas inhabitant possidenti, subiectæ esse debent. Sed & alio ad huc modo, Clerici considerari possunt, videlicet, Vel quoad personas, vel quoad bona